

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Кусенко Альбіна Володимирівна

**УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

073 Менеджмент

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
«Управління закладом освіти»

Умань – 2021

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті
імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: *кандидат педагогічних наук, доцент Прищепя
Світлана Михайлівна*

РЕЦЕНЗЕНТ: *доктор педагогічних наук, доцент Ящук Сергій
Миколайович*

Захист відбудеться *14 грудня 2021 року о 9:00* на засіданні ЕК кафедри
педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього
менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1.1. Профільне навчання як вид диференційованого навчання у закладах загальної середньої освіти

1.2. Впровадження профільного навчання у зарубіжних країнах

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1. Дослідження стану управління процесом впровадження профільного навчання у школах

2.2. Обґрунтування шляхів удосконалення управління процесом профільного навчання в закладах загальної середньої освіти

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасні підходи до організації освітнього процесу визначено в Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» та в «Концепції профільного навчання в старшій школі», де, зокрема, висунуто вимогу щодо реалізації профільної середньої освіти. Запровадження профільного навчання у закладах загальної середньої освіти покликано забезпечити необхідні умови для врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів під час організації їх навчально-пізнавальної діяльності та значно розширити можливості старшокласників у виборі власної освітньої траєкторії й майбутньої професії, що задекларовано в Концепції Нової української школи.

В наш час особливо актуальною є компетентнісно орієнтована освіта. Звичайно, кожен конкретний профіль навчання має конкретні цілі, які реалізуються циклом профільних дисциплін; але, пріоритетними цілями профільних курсів є задоволення індивідуальних освітніх потреб учнів. У психолого-педагогічній літературі під компетентністю розуміється інтегративна якість особистості, яка зумовлює готовність здійснювати певну діяльність. При цьому є важливими не окремі знання, вміння та процедури, а властивість, яка дозволяє людині здійснювати діяльність у цілому.

Уведення профільного навчання дещо уточнює поняття про види компетентностей, які є важливими для визначення змісту освіти в закладах загальної середньої освіти. Профільна компетентність є результатом освітнього процесу в старшій школі і визначається як готовність самостійно одержувати та використовувати знання із профільної освітньої галузі, які необхідні для професійного самовизначення і самореалізації особистості.

Нині проблема профільного навчання продовжує перебувати в центрі уваги вітчизняних науковців. Значний внесок у її розв'язання роблять: Н. Бібік, Г. Балл, Н. Василенко, В. Волканова, В. Гузєєв, В. Кизенко, О. Котова, О. Корсакова, А. Лопухівська, Ж. Осипенко, С. Сушко, Н. Шиян, І. Яремко та інші.

Соціальна, науково-практична значущість та актуальність визначеної проблеми зумовили вибір теми дослідження «Управління процесом профільного навчання в закладі загальної середньої освіти»

Мета дослідження полягає в теоретичному аналізі досліджуваної проблеми, визначенні та обґрунтуванні шляхів удосконалення управлінської діяльності щодо запровадження в закладі загальної середньої освіти профільного навчання.

Завдання:

1. Охарактеризувати сутність поняття «профільне навчання» як виду диференційованого навчання у закладах загальної середньої освіти.
2. Проаналізувати особливості профільного навчання у зарубіжних країнах.
3. Окреслити стан управління процесом профільного навчання у школах.
4. Обґрунтувати шляхи удосконалення процесу управління профільного навчання в закладах загальної середньої освіти.

Об'єкт дослідження – управління закладом загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – шляхи удосконалення управління процесом впровадження профільного навчання в закладі загальної середньої освіти.

Методи дослідження: *теоретичні:* методи порівняльного та системного аналізу для зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, визначення понятійно-категоріального апарату дослідження, ознайомлення з нормативними документами; *емпіричні:* діагностувальні методи (анкетування, спостереження) – з метою з'ясування стану управління процесом профільного навчання в закладах загальної середньої освіти.

Теоретичне значення роботи полягає у з'ясуванні особливостей впровадження профільного навчання у закладах загальної середньої освіти; розкритті зарубіжного досвіду профілізації в старшій школі; обґрунтуванні шляхів удосконалення процесу управління профільного навчання в закладах загальної середньої освіти.

Практичне значення роботи. Одержані емпіричні дані і висновки слугуватимуть науково-методичними рекомендаціями для директорів, заступників з навчальної роботи, вчителів, а також можуть бути використані в системі підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі декількох навчальних закладах зокрема, Добровеличківського ліцею «ІНТЕЛЕКТ», Липнязького закладу загальної середньої освіти, Андріївської філії опорного закладу «ТИШНІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ», Помічнлянської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 імені Героя України Березняка Євгена Степановича, Олексіївського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Добровеличківської громади. В експерименті брало участь 22 представники адміністрації зазначених закладів.

Апробація результатів дослідження була обговорена та схвалена на засіданнях кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, та Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» в м. Умань.

Структура роботи. Магістерське дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (80 назв), 1 таблицю, 5 рисунків.

Загальний обсяг магістерської роботи – 81 сторінка, основний зміст викладено на 72 сторінках.

Висновки. В результаті окреслення визначених дослідженням завдань нами охарактеризовано сутність поняття «профільне навчання» як засіб створення індивідуальної освітньої траєкторії кожного учня.

Профільне навчання у старшій школі здійснюється за основними напрямками: суспільно-гуманітарним, філологічним, художньо-естетичним, природничо-математичним, технологічним, спортивним. За характером взаємодії суб'єктів профільного навчання виділяються внутрішньошкільні (профільні класи в однопрофільних закладах загальної середньої освіти;

профільні групи в багатопрофільних закладах загальної середньої освіти; класи з поглибленим вивченням предметів; динамічні профільні групи) та зовнішньошкільні (міжшкільні профільні групи; профільна школа інтернатного типу; освітній округ; навчально-виховний комплекс; заклади загальної середньої освіти на базі професійно-технічних та закладів вищої освіти) форми його організації.

Відповідно до другого завдання, нами проаналізовано особливості профільного навчання у зарубіжних країнах. В розвинутих зарубіжних країнах навчання на старшій ланці середньої освіти є диференційованим і професійно-зорієнтованим. Це досягається шляхом комбінацій базових загальних предметів, профільних спеціальних предметів, різноманітних курсів за вибором, а також вибору рівня складності і обсягу опанування певними навчальними предметами. Старша школа за кордоном переважно відокремлена від основної середньої школи. Організація навчання може відбуватися за різними напрямками та профілями у єдиній структурі школи, або ж існують різні типи освітніх закладів.

Переважно розрізняють академічне спрямування (поглиблене теоретичне навчання з подальшою перспективою отримання вищої освіти) та практично зорієнтоване професійно-технічне навчання, хоча існує тенденція до їх зближення. За кордоном добре організована професійна діагностика, консультування, допомога учням у виборі спеціалізації навчання, виборі майбутньої професії. Характерною ознакою вчителя старшої профільної школи є високі вимоги до його підготовки. Це, переважно, магістерський ступінь університетської освіти.

Окреслено стан управління процесом профільного навчання у закладах загальної середньої освіти. Відповідно до аналізу стану психолого-педагогічної літератури аналізу анкетних даних, нами визначено рівні стану управління процесом профільного навчання у закладах освіти: високий, середній, низький.

Аналізуючи шкільну документацію та результати анкетування керівників закладів загальної середньої освіти, нами встановлено, що у 22,7% опитаних визначено низький рівень управління процесом профільного навчання у школах, у 45,5% керівників окреслено низький рівень управління процесом профільного навчання у школах, і лише 31,8% директорів продемонстрували високий рівень управління процесом профільного навчання.

Відповідно до наступного завдання, нами обґрунтовано шляхи удосконалення процесу управління профільного навчання в закладах загальної середньої освіти. Проаналізувавши освітній процес профільного навчання у закладах освіти пропонуємо алгоритм дій на рівні закладу щодо впровадження профільного навчання.

Етап 1. Вибір схеми моделі профільного навчання. На даному етапі важливими кроками є наступні: розроблення програми впровадження профільного навчання та визначення моделей і форм організації профільного навчання і допрофільної підготовки.

Етап 2. Призначення координатора програми профільного навчання в освітньому закладі. На даному етапі важливо ознайомитися з нормативно-правовою базою запровадження профільного навчання. Ще одним завданням цього етапу є розробка психолого-педагогічного супроводу профільної освіти та вивчення навчально-методичного забезпечення профільного навчання.

Етап 3. Виявлення освітнього спрямування професійного навчання у навчальному закладі (ознайомлення учнів 1-4 класів з професіями батьків та виявлення нахилів учнів; розвиток індивідуальних здібностей учнів 5-7 класів та розширення знань у вибраному напрямку, розвиток творчих здібностей через факультативні курси; попереднє анкетування учнів та батьків 8-9 класів з метою виявлення професійно-значущих якостей особистості; узагальнення анкетування та вибір допрофільного навчання).

Етап 4. Побудова моделі профільного навчання закладу, яка б максимально задовольняла освітнє замовлення та використовувала наявні

ресурси, забезпечувала рівні можливості і високу якість освіти для всіх учнів (проведення предметних курсів; добір орієнтувальних курсів; укладання переліку навчальних програм та підручників для поглиблення та профільного навчання, за якими працюють у закладі; організація і проведення рейтингових змагань, конкурсів, олімпіад; вивчення ринку праці в регіоні та співпраця з центрами зайнятості; діагностика зрілості вибору профілю навчання).

Етап 5. Дослідження ефективності впровадження моделі профільного навчання (моніторинг ефективності допрофільної підготовки, використання варіативної частини навчальних планів шкіл; встановлення ефективності допрофільної підготовки на основі порівняльної характеристики результатів олімпіад, творчих конкурсів; відстеження ефективності профільного навчання, аналізуючи працевлаштування випускників за даним профілем, результативність участі в олімпіадах та конкурсах).

Етап 6. Організація інформаційної роботи (інформування учнів та батьків про виявлені нахили та здібності дітей і можливості допрофільної підготовки; ознайомлення учнів та батьків про наявність навчальних закладів регіону і перелік в них факультетів, освітньо-кваліфікаційні рівні, напрямів підготовки, нормативних термінів навчання, конкурсних предметів та вартість навчання для вступників; ознайомлення учнів та батьків про наявність навчальних закладів регіону і перелік в них факультетів, освітньо-кваліфікаційні рівні, напрямів підготовки, нормативних термінів навчання, конкурсних предметів та вартість навчання для вступників; аналізі та наданні інформації учням і батькам щодо перспектив соціально-економічного розвитку регіону, потреб місцевого ринку праці).

Особливу роль в діяльності по переходу до профільного навчання відіграє робоча група, на засіданнях якої обговорюються питання перехідного періоду, освітлюється новітня інформація із особливостей організації профільного навчання, окреслюються шляхи реалізації плану ведення профільного навчання.

Зазначимо, що процес управління сучасним закладом загальної середньої освіти, який здійснює допрофільну підготовку, профільне навчання, професійну орієнтацію старшокласників є складним та багатофакторним, покликаним забезпечити ефективність загальноосвітньої та профільної підготовки випускників закладів загальної середньої освіти.

Саме тому управлінська діяльність має базуватися на знаннях про сучасні методологічні основи педагогічної та управлінської діяльності; застосуванні сучасних науково-теоретичних знань в організації діяльності закладів; усвідомленні технологічних етапів управлінської діяльності; гнучкому підході до застосування вітчизняного та зарубіжного досвіду реалізації профільного навчання, що є підставою для подальшого наукового пошуку і практичної реалізації.